Iz instituta

DJELATNOST INSTITUTA U 1972. GODINI

Već je postalo uobičajeno da naše čitaoce, i ostale zainteresovane, redovno, svake godine, upoznajemo sa radom Instituta u proteklom periodu. To činimo i ovom prilikom.

Aktivnost Instituta u cjelini, i njegovih saradnika pojedinačno, bila je usmjerena ka izvršavanju osnovnih zadataka postavljenih Programom rada za 1972. godinu. Programski zadaci su obuhvatili poslove u vezi s naučnom obradom određenih tema iz istorije Bosne i Hercegovine, a naročito radničkog pokreta i socijalističke revolucije. Program je obuhvatao dalje sređivanje i obradu arhivske građe, te prikupljanje i obradu određene naučne dokumentacije. Pored toga, Institut je ostvario i potrebnu saradnju sa naučnim ustanovama u zemlji, a veći broj saradnika uzeo je učešće u radu pojedinih skupova koji su održani tokom 1972. godine, što predstavlja značajan doprinos razvoju saradnje među naučnim ustanovama. Evo pregleda aktivnosti Instituta.

Na realizaciji tematskog dijela Programa Instituta za 1972. godinu radilo je ukupno 14 saradnika, i to: 5 naučnih saradnika, 2 viša stručna saradnika, 3 asistenta (od kojih 2 magistra), sekretar Instituta i 3 spoljna saradnika. U radu je bilo ukupno 15 tema, i to 5 iz perioda do 1919. godine, 4 iz perioda između dva rata i 6 tema iz ratnog perioda.

Dva saradnika Instituta odbranila su doktorske disertacije iz oblasti novije istorije naroda Bosne i Hercegovine. Nikola Babić je odbranio doktorsku disertaciju: **Stavovi u bosansko-hercegovačkom radničkom pokretu prema ratu, revoluciji i stvaranju jugoslovenske države u drugoj deceniji XX vijeka**, a Dževad Juzbašić: **Izgradnja željeznica u svjetlu austrougarske politike do kraja Kalajeve ere.** Obadvije disertacije odbranjene su u novembru mjesecu 1972. godine na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

Ove doktorske disertacije su bile ujedno teme u Programu rada Instituta, pa su tako završene i mogu se koristiti u biblioteci Instituta.

U završnoj fazi su sljedeće teme:

1. **Radnički pokret u Bosni i Hercegovini od 1906. do osnivanja SDS Bosne i Hercegovine 1909. godine,** koju radi mr Ilijas Hadžibegović, spoljni saradnik i

2. **Napredni omladinski pokret u Bosni i Hercegovini 1918—1941. godine,** koju radi mr Dubravka Škarica, takođe spoljni saradnik.

U toku je rad na sljedećim temama:

1. **Djelatnost bosansko-hercegovačkog Sabora,** obrađivač dr Dževad Juzbašić, naučni saradnik.

2. **Borba Muslimana Bosne i Hercegovine za vjersko-školsku autonomiju i stvaranje prvih političkih organizacija u vrijeme austrougarske okupacije**, obrađivač dr Nusret Šehić, naučni saradnik.

3. **Nacionalno pitanje u Bosni i Hercegovini u svjetlosti istorijskog razvitka radničkog i narodnooslobodilačkog pokreta**, obrađivač Enver Redžić, spoljni saradnik.

4. **Reformizam u radničkom pokretu Bosne i Hercegovine između dva rata**, obrađivač mr Ibrahim Karabegović, asistent.

5. **Sindikalni pokret u Bosni i Hercegovini 1919—1941. godine**, obrađivač dr Ahmed Hadžirović, naučni saradnik.

6. **Hrvatska politika u Bosni i Hercegovini do 1928. godine**, obrađivač mr Tomislav Išek, asistent.

7. **Nacionalna i socijalna struktura partizanskih odreda u Bosni i Hercegovini 1941. godine**, obrađivač Nevenka Bajić, viši stručni saradnik.

8. **KPJ u istočnoj Bonsi od sredine 1942. do oslobođenja 1945. godine**, obrađivač dr Rasim Hurem, naučni saradnik.

9. **Četnički pokret u Bosni i Hercegovini 1941—1945. godine**, obrađivač dr Zdravko Antonić, naučni saradnik.

10. **Odnosi Trećeg Rajha i Nezavisne Države Hrvatske**, obrađivač mr Rafael Brčić, viši stručni saradnik.

11. **Istorijski razvoj Socijalističkog saveza radnog naroda Bosne i Hercegovine**, obrađivač dr Nikola Babić, viši naučni saradnik.

12. **Izgradnja bosansko-hercegovačke državnosti u uslovima NOR-a**, obrađivač Drago Borovčanin, sekretar Instituta.

Izgrađen je, po narudžbi Republičke komisije za vjerska pitanja, studijski projekt za temu: **Vjerske zajednice i politička zbivanja u Bosni i Hercegovini od austrougarske okupacije 1878. do 1945. godine**, čiji su autori: dr Nusret Šehić, dr Luka Đaković, dr Muhamed Hadžijahić, mr Rafael Brčić i mr Tomislav Išek.

U Arhivu Instituta, do polovine godine, radilo je osam saradnika, od kojih: 1 viši stručni saradnik, 2 arhivista i 5 arhivskih pomočnika. U drugoj polovini godine radilo je svega šest saradnika, jer je broj arhivskih pomočnika smanjen za 2 saradnika.

Saradnici Arhiva su angažovani na sređivanju i obradi građe iz NOBe, registraturnom sređivanju nekih fondova iz poslijeratnog perioda, sređivanju memoarske građe, na pripremi i obradi građe za publikovanje i drugim poslovima iz Programa rada.

Izgrađene su istorijske bilješke za okružne komitete KPJ iz perioda NOR-a i okružne komitete KPJ iz perioda 1945—1947. godine, te za Zbirke fondova o radničkom pokretu RP-I i RP-II.

Izvršene su potrebne pripreme i predano je u štampu **Radničko jedinstvo**, koje će se faksimalno štampati i pristupilo se pregledu partijske arhivske građe iz perioda 1941—1945. godine, koja se nalazi u Arhivu Instituta, radi izbora za publikovanje u ediciji »Djelatnost KPJ u Bosni i Hercegovini 1941—1945. godine«.

Dovršeno je registraturno sređivanje građe fondova Glavnog odbora Narodnog fronta Bosne i Hercegovine, završeno je registraturno sređivanje građe okružnih komiteta KPJ za Bosnu i Hercegovinu 1945—1947. godine (Sarajevo, Mostar, Tuzla, Doboj, Banja Luka, Bihać i Travnik) i sređivana je arhivska građa omladinske pruge »Šamac Sarajevo«. Preuzeta je memoarska arhivska građa od saradnika Instituta, pa je velikim dijelom sređena i smještena u depo.

U Grupa za dokumentaciju rade tri saradnika, i to: jedan magistar, jedan viši stručni saradnik i jedan bibliotekar. U toku 1972. godine nastavljen je rad na istorijsko-bibliografskoj obradi **Glasa Slobode i Jugoslovenskog lista**, te na ispisu hronoloških jedinica iz registrovane, neregistrovane i novoprimljene arhivske građe fonda Zemaljskog izvršnog odbora NF i Glavnog odbora NF Bosne i Hercegovine za period 1945. do 1952. godine.

Izašla je iz štampe knjiga: **Građa o djelatnosti KPJ u Bosni i Hercegovini 1921—1941.** U ovoj ediciji su objavljeni sljedeći listovi: **Glasnik istine, Fabrika i njiva, Komunist, Narodna pravda i Glas saveza radnika i seljaka,** kao i leci i proglasi iz tog razdoblja. Objavljivanjem ovih listova i letaka, našoj široj javnosti je prezentirana do sada istražena štampa KPJ u Bosni i Hercegovini za navedeni period koja predstavlja i značajan dio onoga što je ovim putem poteklo od organizacija KPJ u Bosni i Hercegovini.

Kako se 1973. godine navršava trideset godina od Drugog zasjedanja AVNOJ-a i trideset godina od Prvog zasjedanja ZAVNOBiH-a, na kojima su udareni temelji nove Jugoslavije, odnosno Bosne i Hercegovine kao ravnopravne države u sastavu Demokratske Federativne Jugoslavije, to su organi upravljanja i Naučno vijeće Instituta stali na stanovište da ove događaje treba posebno obilježiti. Ovo tim prije kad se zna da je Bosna i Hercegovina tokom 1942. i 1943. godine bila svojevrsno središte rata i revolucije naroda Jugoslavije, pa je izučavanje prilika u njoj u tim godinama prvorazredni naučni zadatak. Ovaj naš interes potakla je i poruka naučnog skupa: »1941. godina u istoriji naroda Bosne i Hercegovine«, održanog u Drvaru 1971. godine da se na sličan način treba pozabaviti prošlošću Bosne i Hercegovine u ostalim ratnim godinama. Navedeni događaji će se obilježiti tako što će tim povodom Institut pripremiti naučni skup: »Narodnooslobodilačka borba u Bosni i Hercegovini i AVNOJ (1942—1943)«, koji bi se održao pod kraj 1973. godine u Sarajevu.

Grupa saradnika Instituta, koji se bave istorijom NOR-a: dr Zdravko Antonić, dr Nikola Babić, Nevenka Bajić, Drago Borovčanin, mr Rafael Brčić i dr Rasim Hurem sačinili su Program ovog skupa koji bi imao sljedeće osnovne teme:

1. **Narodnooslobodilački pokret u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini 1942. godine;**

— **Fočanski period kao vrijeme međusobnog prožimanja jugoslovenskog i bosansko-hercegovačkog iskustva u razvitku ustanka i NOP-a;**

— **Vidovi i posljedice političke diferencijacije ustaničkih snaga i naroda i**

— **Seljaštvo i NOP.**

2. **Razvitak narodnooslobodilačkog pokreta i revolucionarno-demokratskog sistema** (stvaranje Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, narodna vlast, vojnopozadinski organi, društvene i političke organizacije).

3. **Spoljnji i unutrašnji uzroci i oblici pojačanog angažovanja okupatora i kvislinga na tlu Bosne i Hercegovine u 1943. godini. Promjene u sistemu okupacije.**

4. **Međunarodni i unutrašnji vojnopolitički događaji, — masovnije opredjeljenje naroda za NOP i promjene u držanju građanskih političkih krugova i**

5. **Drugo zasjedanje AVNOJ-a i problem formiranja Bosne i Hercegovine kao federalne jedinice Demokratske Federativne Jugoslavije.**

Našu inicijativu podržala je i Zajednica institucija za noviju istoriju naroda i narodnosti Jugoslavije na sastanku održanom u Sarajevu 16. juna 1972. godine. Zalažući se za to da ovaj naš naučni skup bude i glavni naučni skup u okviru čitave Jugoslavije povodom 30-te godišnjice Drugog zasjedanja AVNOJ-a, odnosno stvaranja nove Jugoslavije, čija su se konkretna ostvarenja manifestovala na tlu Bosne i Hercegovine, Zajednica je obavezala sve svoje članice — institucije za izučavanje novije istorije naroda i narodnosti Jugoslavije da angažuju svoje saradnike u pripremanju naučnih radova za ovaj skup.

Saradnici Instituta su i u ovom periodu ispoljili aktivnost na određenim poslovima mimo svojih radnih zadataka predviđenih programom rada.

Više sardanika je objavilo ili predalo u štampu svoje naučne, odnosno stručne radove:

1. Dr Zdravko Antonić, naučni saradnik, pripremio je i predao u štampu: 1. knjigu **Narodnooslobodilački rat i socijalistička revolucija u istočnoj i centralnoj Bosni 1941/1942. godine** i 2. članak **Ustanak u istočnoj Bosni poslije septembarskog savjetovanja u Stolicama.**

2. Dr Nikola Babić, viši naučni saradnik, pripremio je: 1. knjigu **Na putovima revolucije** (članci i rasprave), koja je izašla iz štampe; 2. **Socijaldemokratska stranka Bosne i Hercegovine za društveni preobražaj uoči prvog svjetskog rata, Godišnjak** Društva istoričara Bosne i Hercegovine, br. 19; 3. **Socijaldemokratska stranka Bosne i Hercegovine i jugoslovensko pitanje, Prilozi** br. 8; 4. **Od Prvog zasjedanja AVNOJ-a do samoupravljanja, Prosvjetni list** br. 407, od 1. 12. 1972. godine i 5. **Prvo zasjedanje ZAVNOBiH-a u Mrkonjić-gradu,** Bosna i Hercegovina — **iseljenički kalendar za 1973. godinu.**

3. Drago Borovčanin, sekretar Instituta, napisao je članak: **Samoupravljanje u radnim organizacijama** (Ne čekati zakonodavca), **Privredne novine,** br. 19, godina I, 12. maj 1972. godine.

4. Mr Rafael Brčić, viši stručni saradnik: 1. **Bratstvo jedinstvo na djelu,** Bosna i Hercegovina — **iseljenički kalendar za 1973. godinu;** 2. Dr Ahmed Hadžirović: **Sindikalni pokret Bosne i Hercegovine 1935—1941. godine,** prikaz objavljen na Radio-Sarajevu; 3. **Štrajk radnika u Bosni i Hercegovini 1920/1921. godine Drugi kongres KPJ** — referati i diskusije sa naučnog skupa u Vukovaru 1970. godine.

5. Dr Ahmed Hadžirović, naučni saradnik: 1. izašla mu je iz štampe knjiga: **Sindikalni pokret u Bosni i Hercegovini 1935—1941. godine,** i 2. članak **Štrajkovi u Bosni i Hercegovini 1919—1920. godine, Prilozi** br. 8 i 3. Odnos vlasti prema revolucionarnom radničkom pokretu **(1919—1921) Drugi kongres KPJ** — referati i diskusije sa naučnog skupa u Vukovaru 1970. godine.

6. Dr Rasim Hurem, naučni saradnik, pripremio za štampu knjigu: **Kriza narodnooslobodilačkog pokreta u Bosni i Hercegovini krajem 1941. i početkom 1942. godine.**

7. Mr Tomislav Išek, asistent: 1. **Stjepan Radić kao politički mislilac** — prikaz knjige **Stjepan Radić, Politički spisi, Autobiografija** (članci govori i rasprave), priredio Zvonimir Kulundžić, Znanje, Zagreb 1971, objavljeno u **Časopisu za suvremenu povijest,** Zagreb br. I/1972, str. 187—199; 2. **Benedetto Croce Theorie et histoire de Historiographe.** Paris, Droz, 1968, **Prilozi** br. 7. (prikaz); 3. **Uz treće izdanje knjige** — osvrt na knjigu Atifa Purivatre **Nacionalni i politički problemi Muslimana** Svjetlost 1972. godine, **Pregled** I/73 Sarajevo i 4. **Atentat na Stjepana Radića i hrvatske narodne zastupnike u Narodnoj skupštini 20. 6. 1928. godine,** Bosna i Hercegovina — **iseljenički kalendar za 1973. godinu.**

8. Mr Ibrahim Karabegović, asistent: 1. **Vukovarski kongres i pitanje dalje izgradnje Partije u Bosni i Hercegovini, Drugi kongres KPJ,** referati i diskusije sa naučnog skupa u Vukovaru 1970. godine i 2. **Uloga »Glasa Slobode« u širenju socijalističkih ideja u Bosni i Hercegovini od 1918. do 1919. godine.**

9. Mr Uroš Nedimović, asistent: 1. **Nezavisni sindikati u Bosni i Hercegovini u periodu 1921—1924. godine, Prilozi** br. 7; 2. **Savez Komunističke omladine Jugoslavije u Bosni i Hercegovini u periodu 1921—1929., Pregled** 7—8/72; 3. **International Revien of social History,** Amsterdam 1971. (prikaz), **Prilozi** br. 7. i 4. **Sedma internacionalna konferencija istoričara radničkog pokreta u Lincu, Prilozi** br. 7.

Na naučnom skupu: **Kosovo od 1918—1945. godine,** održanom u junu mjesecu 1972. godine u Prištini, učestvovao je sa diskusijom dr Nikola Babić, viši naučni saradnik, direktor Instituta.

U radu jugoslovensko-čehoslovačke istorijske Komisije, (krajem oktobra 1972. godine u Ljubljani) učestvovali su dr Nikola Babić, viši naučni saradnik i dr Dževad Juzbašić, naučni saradnik.

Okruglom stolu o knjizi Pera Morače **Jugoslavija 1941.** koji je održan u novembru mjesecu 1972. godine u organizaciji Instituta za savremenu istoriju u Beogradu prisustvovali su dr Zdravko Antonić, naučni saradnik i Drago Borovčanin, sekretar Instituta, dr Antonić je uzeo i učešća u diskusiji.

Okruglom stolu na temu: **»Industrijska revolucija u jugoslovenskim zemljama«** održanom 18. i 19. decembra 1972. godine, čiji je organizator Komisija za ekonomsku istoriju Saveza istorijskih društava Jugoslavije prisustvovao je i uzeo učešća u diskusiji dr Dževad Juzbašić.

Dr Ahmed Hadžirović, naučni saradnik, prisustvovao je Zimskoj školi istoričara, održanoj u Dubrovniku početkom 1972. godine.

Sedmom kongresu arhivskih radnika Jugoslavije, održanom u Sarajevu od 1. do 3. juna 1972. godine, prisustvovali su: Veselin Mitrašević, viši stručni saradnik, Rosa Cvijović i Ljiljana Gaković, arhivisti, te Slavica Bureković, Seada Hadžimehmedagić i Mirjana Knezović, arhivski pomoćnici.

Savjetovanju arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, održanom u Mostaru 20. septembra 1972. godine, prisustvovao je Veselin Mitrašević, viši stručni saradnik, dok je Savjetovanju Društva arhivskih radnika Srbije i Makedonije, održanom u novembru 1972. godine na Popovoj Šapki, prisustvovala Rosa Cvijović, arhivist.

Skupštini istoričara Bosne i Hercegovine, održanoj u novembru 1972. godine na Tjentištu, prisustvovali su saradnici Instituta: dr Zdravko Antonić, dr Nikola Babić, dr Ahmed Hadžirović, dr Rasim Hurem, dr Nusret Šehić, mr Tomislav Išek, Mirjana Trninić i Ljiljana Gaković, dr Ahmed Hadžirović je podnio izvještaj o radu Društva u protekle dvije godine, jer je bio sekretar Društva. Na istoj skupštini dr Nikola Babić, direktor Instituta, izabran je za predsjednika Društva za naredne dvije godine, a mr Tomislav Išek za člana Glavnog odbora.

U Redakciji **Priloga** radili su: dr Nikola Babić (glavni urednik), dr Zdravko Antonić, dr Rasim Hurem, dr Ahmed Hadžirović i dr Nusret Šehić. Kao sekretar Redakcije radio je Veselin Mitrašević.

Institut je ostvario određenu saradnju sa Filozofskim fakultetom u Sarajevu. Profesori sa ovog Fakulteta učestvuju u radu Naučnog vijeća Instituta, u radu Savjeta Instituta, te u pisanju referata za izbor saradnika u naučna zvanja, a razvijeni su i drugi oblici saradnje. Slična saradnja ostvarena je i sa Fakultetom političkih nauka u Sarajevu. Određenu saradnju Institut je ostvario i sa Muzejom revolucije u Sarajevu i sa Katedrom za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Preko Zajednice institucija za istoriju radničkog pokreta u Beogradu razvijena je saradnja među institutima za istoriju radničkog pokreta, odnosno institutima za nacionalnu istoriju u zemlji.

Tokom 1972. godine u Institutu je ponovo pokrenuta inicijativa za prerastanje Instituta za istoriju radničkog pokreta Sarajevo u Institut za istoriju. U tom pravcu, pored diskusija vođenih o profilu i zadacima, u Institutu je izrađen i nacrt Zakona o Institutu za istoriju sa potrebnim obrazloženjem, koji je usvojilo Izvršno vijeće Bosne i Hercegovine i uputilo Skupštini SR BiH kao prijedlog. Donošenjem ovog Zakona, Institut će morati prilagoditi i svoju orgauizaciju novonastalim uslovima i potrebama.

U toku 1972. godine u Institutu je izvršena reorganizacija organa upravljanja i rukovođenja. Naime, do maja mjeseca 1972. godine kao najviši organ upravljanja bio je Savjet Instituta. Od ovog vremena, donošenjem Odluke o izmjeni i dopuni Statuta Instituta, najviši organ upravljanja je radna zajednica Instituta u cjelini. Za predsjednika Radne zajednice izabran je dr Nusret Šehić, naučni saradnik, a za zamjenika predsjednika Veselin Mitrašević, viši stručni saradnik. Kad Radna zajednica razmatra pitanje od posebnog društvenog interesa, njenoj sjednici prisustvuju i punopravno odlučuju i predstavnici društvene zajednice.

Predstavnike društvene zajednice sačinjavaju:

I. Imenovani od strane Skupštine SR BiH

1. Mitar Miljanović, sekretar Odbora sindikata društvenih djelatnosti Bosne i Hercegovine,

II. Delegirani od strane:

a) Filozofskog fakulteta u Sarajevu:
1. Dr Milan Vasić, vanredni profesor.

b) Fakulteta političkih nauka:
1. Mr Boro Pištalo, predavač na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu.

c) Društva istoričara Bosne i Hercegovine:
1. Mr Tomislav Kraljačić, asistent Filozofskog fakulteta u Sarajevu.

d) Republičkog savjeta za koordinaciju naučnih djelatnosti:
1. Mr Dubravka Škarica, poslanik Vijeća naroda Savezne skupštine.

Radna zajednica je izabrala Izvršni odbor Instituta u sastavu:

Predsjednik

Nevenka Bajić, viši stručni saradnik

članovi:

1. Rosa Cvijović, arhivist,
2. Dr Ahmed Hadžirović, naučni saradnik,
3. Dr Rasim Hurem, naučni sardanik,
4. Mr Uroš Nedimović, asistent,
5. Alija Prolić, visokokvalifikovani radnik i
6. Dr Nikola Babić, direktor Instituta.

Izabrano je Naučno vijeće od 11 članova, koji sačinjavaju:

Predsjednik,

Dr Nikola Babić, direktor Instituta,

Članovi:

1. Prof. dr Milorad Ekmečić, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu,
2. Prof. Nedim Šarac, direktor Muzeja revolucije u Sarajevu,
3. Prof. dr Hasan Hadžiomerović, redovni profesor Ekonomskog fakulteta u Sarajevu,
4. Dr Boro Čović, direktor Zemaljskog muzeja u Sarajevu,
5. Dr Zdravko Antonić, naučni saradnik u Institutu,
6. Mr Rafael Brčić, viši stručni saradnik u Institutu,
7. Dr Ahmed Hadžirović, naučni saradnik u Institutu,
8. Dr Rasim Hurem, naučni saradnik u Institutu,
9. Mr Ibrahim Karabegović, asistent u Institutu i
10. Dr Nusret Šehić, naučni saradnik u Institutu.

Početkom januara 1972. godine Enver Redžić, direktor Instituta, na njegov zahtjev razriješen je dužnosti radi odlaska u penziju. Savjet Instituta je, na osnovu javnog konkursa, na sjednici od 3. marta 1972. godine za direktora Instituta imenovao dr Nikolu Babića, višeg naučnog saradnika.

Institut je pristupio Samoupravnom sporazumu o osnovama i mjerilima za raspodjelu dohotka i ličnih dohodaka u osnovnim i organizacijama udruženog rada registrovanih naučnih ustanova i Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, i na osnovu ovog sporazuma Radna zajednica Instituta je donijela svoje pravilnike o raspodjeli dohotka i raspodjeli ličnih dohodaka radnika Instituta.

Tako su tokom 1972. godine u Institutu primijenjeni ustavni amandmani u najbitnijim pitanjima. Ali, ovim još nije učinjeno sve. Potpunija primjena će se učiniti u 1973. godini kada će biti izmijenjeni i usaglašeni drugi opšti akti Instituta.

Institut ima sljedeću unutrašnju organizaciju:

I Odjeljenje istorijske obrade,

II Arhiv Instituta,

III Dokumentaciju i

IV Sekretarijat Instituta.

Drago Borovčanin